

Operációs rendszerek laborjegyzet

Könyvtárstruktúra

/	→	A hierarchikus könyvtárfa kiindulópontja (gyökér könyvtár)
/boot	→	A rendszer indításához szükséges állományok helye (grub, vmlinuz, stb)
/bin	→	A futtatható parancsok könyvtára. Itt tárolódnak az alaprendszerhez szükséges parancsok és segédprogramok. -binaries
/sbin	→	A rendszergazda parancsai ezeket a parancsokat csak rendszergazdai (root) jogokkal lehet futtatni -superuser bin
/lib	→	Az induláshoz szükséges osztott rendszerkönyvtárak -libraries Továbbá tartalmazza a rendszerhez csatolható modulokat, meghajtóprogramokat
/dev	→	A rendszerhez csatlakozott, csatolható különleges állományok. Ebben a könyvtár találhatók a különböző eszközök kezeléséhez szükséges fájlok. -devices
/etc	→	Beállítófájlok, helyi indító parancsok, jelszavak, hálózati-beállítók, etc. helye.
/home	→	Minden felhasználó saját könyvtára itt foglal helyet. Az adott könyvtáron belül a felhasználónak korlátlan joga van.
/mnt	→	A felcsatolt (mountolt) perifériák könyvtára. Általában a merevlemezek (fix partíciók) csatlakozási könyvtárának használják. -mount
/media	→	Általában a hordozható, cserélhető eszközök csatolási könyvtára. Például pendrive.
/proc	→	Ezt a könyvtárat csak az operációs rendszer használhatja! Itt találhatóak az éppen futó műveletek -fájlként leképezve, sorszámozva, illetve információk a rendszerről: processzorról, memóriáról, stb.
/sbin	→	A /proc párja, amely egy csomó információt szolgál a kernel állapotáról.
/root	→	Ez a rendszergazda (root) saját könyvtára, amely más számára nem olvasható.
/tmp	→	Ideiglenes adatok tárolására használt könyvtár. A könyvtár tartalmát rendszerindításkor az operációs rendszer kitörli. -temp
/usr	→	Általában ez az egyik legnagyobb könyvtár. Olyan fájlok és könyvtárak vannak benne, amelyek parancsokat (bin), rendszerparancsokat (sbin), függvénykönyvtárakat (lib), dokumentációkat (doc), kézikönyveket (man), forrásokat (src), ideiglenes fájlokat (spool) tartalmaznak.
/var	→	Olyan fájlokat tartalmazó könyvtár, amelyek állandóan változnak (pl. log/napló fájlok). Itt található még egyes programok átmeneti, de hosszabb ideig tárolt fájljai is (/var/cache/apt/archives), és alapértelmezett esetben a felhasználói levél fiókok (/var/mail/user).
/opt	→	Idegen forrásból származó (tehát nem a rendszer fejlesztői által készített csomagból) felhasználói programok opcionális telepítési helye. Ritkán használják.

Linux parancssor

\$ - készenléti jel normál felhasználó

- készenléti jel rendszergazda root felhasználó

Művelet neve	Billentyű kombináció	Mit végez a terminál
intr	Ctrl+C	interrupt: a megszakító billentyű, a futó programot szakítja meg
quit	Ctrl+\	szintén megállítja a futó programot, az un. QUIT jelzéssel
eof	Ctrl+D	fájl vége jel
erase	Ctrl+H	a törlésre használt karakt
werase	Ctrl+W	egy szót töröl (word erase)
kill	Ctrl+U	egy teljes parancssort töröl
suspend	Ctrl+Z	felfüggeszti az éppen futó folyamatot (a folyamat ideiglenesen leáll)
stop	Ctrl+S	megállítja a terminálra való írást
start	Ctrl+Q	újraindítja az írást
clear	Ctrl+L	törli a terminál képernyőjét, vagy más alkalmazások esetében újrarajzolja a képernyőt

Linux parancsok

Általános felépítés: parancs [-opciók] [fájl vagy string]
pl: ls -al /dev

A különböző parancsok használati módjait, opcióit a **man** parancssal tudjuk lekérni. Például ha kíváncsiak vagyunk mit csinál az ls parancs és azt hogyan kell használni kiadjuk a **man ls** parancsot.

Állománykezelés

- pwd** → Az éppen aktuális könyvtár (ahol vagyunk) munkakönyvtár kiírása
- cd** → Könyvtár váltás parancs (change directory)
cd : az aktuális felhasználó /home könyvtárába való belépéshez
cd .. : az aktuális könyvtárhoz képest egy szinttel feljebb lépés a könyvtár fában.
- mkdir** → Könyvtár létrehozása (make directory)
-p /home/user/1/2/3 : A teljes struktúra létrehozása, almappákkal együtt.
- rmdir** → Könyvtár törlés
- rm** → Állományok eltávolítása
-d : könyvtárat
-i : rákérdez a törlés előtt (Ajánlott!)
-rf : Könyvtárstruktúrát töröl (akkor is, ha nem üres)
- ls** → A könyvtárstruktúrát jelenít meg, listázás
ls -lt : méret szerint sorrendben

ls -ls : utolsó módosítás szerint sorrendben
ls ??????? : minden 7 karakteres állományt jelenít meg
ls -a : a rejtett fájlokat is kiírja

- file** sajt → megvizsgálja a sajt fájl típusát
-f filelista : Egy létező filelista állományban felsorolt file-okat vizsgálja meg
-L : Követi a szimbolikus link kötést (nem a linket, hanem az arra mutató file-t vizsgálja)
--mime file: A file karakterkódolását mutatja meg.
- cp** → Fájl, könyvtár másolásra használható program
file1 file2 : file1 állományból készít file2 nevű másolatot file1 megtartásával
-R /honnan/mit /hova : rekurzívan mindent másol a /honnan/mit-ből a /hova mappába
- mv** → Fájlokat könyvtárakat mozgat, vagy nevez át
-i : A módosítások előtt rákérdez, hogy valóban akarjuk-e
-f : force, a célfájlok törlése, kérdés nélkül
- cat** fájl → : Fájl tartalmát írja ki.
> file : várja a bemenetet, amely a "file" tartalma lesz. Ctrl + D kombinációval menthető.
-n filel: beszámozza a filel sorait
/dev/cdrom > /eleresi/utvonal/cd.iso : A CD tartalmának ISO-ban történő mentése.
- echo** szoveg → Kiírja a képernyőre a szoveg-et
echo szoveg > file : a szoveg-et file-ba írja
echo \$HOME : \$HOME nevű változó értékét adja meg, ami az aktuális user home-ja. pl /home/letix
- touch** file → létrehoz egy file nevű üres állományt ha nem létezik ha létezik a fájl megváltoztatja az időbejegét a parancs kiadásakor aktuális időre
-t MMDDHHmm fájl : A fájl időbélyegeinek dátumát változtatja meg. MM-Hónap DD-Nap HH-Óra mm-Perc
-r file file2 : file időbélyegei alapján állítja be file2 időbélyegeit.
-a -t 03091315 file : a file létrehozási dátumát állítja Március 9., 13:15-re.
-m -t 03091315 file : a file módosítási dátumát állítja Március 9., 13:15-re.
- du** → Az aktuális könyvtár fájljainak méretét adja meg
-h : Olvashatóbb formátumban írja ki a méreteket (MByte, GByte, stb.)
--max-depth=1 : 1 könyvtár mélységig vizsgál
- df** → Szabad terület számítása, partíciónként
-h : Olvashatóbb formátumban írja ki a méreteket (MByte, GByte, stb.)
- find** → Keresés a fájlrendszerben

find / -name "*.jpg" -print : az összes kép keresése a gyökérben, majd az eredmény kiírása
 find / -iname ... : kis és nagybetű különbség nincs!
 find -perm 777 : minden 777-es joggal rendelkező állomány keresése
 find -perm 4000 : Az összes SUID joggal rendelkező állományt keresi
 find /home -size +1024 : 500kb-nál nagyobb állományok keresése a /home-ban
 find -type "kapcsoló" : különböző típusú fájlokat keres
   -type l : szimbólikus link
   -type d : könyvtár
   -type f : fájl

find /etc -empty -maxdepth 1 -printf "%p-%m\n" Az /etc könyvtárban lévő üres könyvtárakat írja ki, a jogosultságaival együtt.
 -exec file{} \; jelenti, hogy az exec után levő parancsnak adja át az eredményt.
 find . -name "*.txt" -print | xargs grep "tcp80" a gyökérben olyan txt állományokat keres, melyek tartalmában szerepel a "tcp80" kifejezés

chmod → Linuxon a fájlokra, könyvtárakra vonatkozó jogok állíthatóak be ezen paranccsal
 -R : Rekurzívan változtatja meg a jogosultságokat.

DAC (háromszintű diszkrecionális maszk) szerinti beállítás.
 r-read (olvasás), w-write (írás), x-executable (futtatás) jogot jelent

Általános jogosultság lista felépítése: (ls -la paranccsal lekérdezhető)
 tulajdonos (jele:U) | csoport felhasználó (jele:G) | mindenki más (jele:O)
   rwx | rwx | rwx

A sor elején található "d" a directory, "-" a file jele.
 Jogok nem csak szimbólikus jelekkel de számokkal is meghatározhatóak.

Számokkal.: 4-read, 2-write, 1-executable jog, összeadva, külön U,G,O-nak

chmod 777 file : UGO-nak egyaránt minden jog. (4+2+1 4+2+1 4+2+1)
 chmod 751 file : U-nak minden, G-nek írási és futtatási, O-nak futtatási jog.
 Betűkkel.: kinek+mit
 chmod u+rwx file : Tulajdonosnak (U) r,w,x jog adása az adott file-ra.
 chmod g+rx file : Csoport felhasználónak (G) r,x jog beáll.
 chmod a-rwx : Mindenkitől (A-all) elveszünk minden jogot.

umask → A file és könyvtár jogok beállítása kapcsán érdemes megemlíteni az umask-ot.
 Az umask meghatározza, hogy milyen jogosultságot kapjanak az újonnan létrehozott file-ok, mappák.
 Értéke alapértelmezés szerint 022.
 Jelentése.: File-ok 644-et, Mappák 755 jogokat kapnak.
 File-ok esetén 666-ból,

Mappák esetében pedig 777-ből kell levonni a 022-t, így kapjuk meg a jogokat.

- chown** → Fájlok, könyvtárak tulajdonosának (létrehozójának változtatása)
-R : Rekurzívan változtatja meg a tulajdonos(oka)t
-f : Nem küld vissza hibaüzenetet a rendszer, ha valami nem sikerült
- chgrp** → Fájlok tulajdonosi csoportjának megváltoztatása
-R : Rekurzívan változtatja meg a csoportokat
-f : Nem kapunk vissza hibaüzenetet, ha valami nem sikerült
-c : csak azokat a fájlokat írja ki, amelyeknek valóban megváltozott a csoportjuk
- cmp file1 file2** → Összehasonlítja a file1 és file2 fájlok tartalmát
- cut** → Bement (stdin), vagy paraméterként megadott fájl minden sorának egy megadott részét vágja ki
-c2 fájl : második mező értéke
-c3,5 : harmadik, ötödik mező, sorrend nem számít
-c-4,6- : negyedik mezőig és a hatodiktól
-d: -f1 : Kettősponttal elválasztott sorokban az első helyen lévő adatot adja vissza.
echo ELSO:MASODIK:HARMADIK | cut -d: -f1
ELSO
- diff -u file1 file2 > eredmeny** → Összehasonlítja a fájlok tartalmát, a különbséget pedig az eredmény-be írja
-y --left-column file1 file2 file1 és file2 összehasonlítása, az eredményt két egymás melletti oszlopba írja, de az egyezőségeket csak a bal oszlopban tünteti fel.
- tr** → karakterek lecserélése, változtatása adott karaktersorban
echo vegyes | tr a-z A-Z : a vegyes szóban a kis betűket nagyra cseréli.
echo egyesek | tr -d e : az egyesek szóból kitörli az e betűket
cat file.txt | tr -cs '[a-zA-Z0-9]' '[\n*]' > file2.txt ha a file.txt több szóból álló szöveget tartalmaz, a szavak mögötti szóközt újsor karakterre cseréli, azaz minden szó új sorba kerül egymás alá, a file2.txt-be irányítva
- grep** → Szövegrészleteket keres fájlokban, valamint a kimenetben. A kapcsolók után kell megadni a file-t.
-i : nem tesz különbséget kis és nagybetűk között
-l : nem az előfordulási sorokat, hanem csak a fájl neveket listázza
-L : azokat a fájl neveket adja meg, melyben nem szerepel a "minta".
-v : azokat a sorokat adja meg, amikben nem szerepel a keresett szó
-e : "-" -el kezdődő minta keresésekor hasznos kapcsoló. (nélküle érvénytelen kapcsoló hibát dob.)
-x : csak teljes sorokkal való illeszkedést vizsgál.

- head** → Szűrő eszköz. A fájl első 10 sorát írja ki
-n 100 fájl : A fájl első 100 sorát adja meg
-n-7 fájl : utolsó 7 sort már nem írja ki
- tail** → Szűrő eszköz. A fájl utolsó sorait írja ki.
-n+2 fájl : A fájl tartalmát a második sortól mutatja meg
- sort** → Sorba rendezés
-b fájl > kimenet : ABC sorrendbe rendezi a fájlt, az eredményt a kimenetbe írja.
-r fájl : fordított sorrendben rendez
-n fájl : a sor elején levő számok szerint rendez
-u fájl : az azonos sorokat csak egyszer írja ki
-k 2 fájl : 2 oszlopos file-ban a második oszlop alapján rendezi sorba
-k 2.2 fájl : a fájl 2. oszlopának második karaktere alapján rendez
-k 3.3,3.5 fájl : a fájl 3. oszlopának 3,4 és 5. karaktere alapján rendez
- rev** → adott állományban a karakterek sorrendjének megfordítása
cat file4
ABCDEFGH
12345678
rev file4
HGFEDCBA
87654321
- wc fájl** → sor, szó, karakter számítása
-m fájl : a fájlban lévő karakterek száma
-c fájl : a fájlban lévő bájtok száma
-w fájl : a fájlban lévő szavak száma
-l fájl : a fájlban lévő sorok száma
- mc** → Midnight Commander fájlkezelő
- less** → Szűrőprogram fájlok adatainak megjelenítéséhez.
- lsuf** → Nyitott fájlok kilistázása
-p pid : Folyamat azonosító szerinti szűrés
- lspci** → Hardver információk
-v : bőbeszédű
-vv : még bőbeszédűbb
- lsusb** → Usb eszközök kiírása
- lshw** → Hardver információk, kicsit bővebben

- X : Grafikus felületű eredmény
- html : HTML formátumban menthetjük a kimenetet
- short : Az eszközök fa-szerű megjelenítése

mkfs → Fájlrendszer létrehozása
-t filesystem eszköz [blokkméret]
-t ext2 -V /dev/eszköz : ext2-es fájlrendszer létrehozása

ln -s → Szimbolikus link létrehozása
-s fájl1 fájl2 : fájl1 ről készít fájl2 nevű soft-link-et.